

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Dijital Okuryazarlık Becerilerinin İncelenmesi¹

Examination of Digital Literacy Skills of Social Studies Teacher Candidates

Rukiye GÜLMEZ

Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Bilgiler Eğitimi. Yüksek Lisans Öğrencisi

rukiye.gulmez@ogr.sakarya.edu.tr

ORCID: 0000-0002-8293-7854

Abstract

The purpose of this research; The aim of this study is to examine and evaluate the digital literacy skill levels of social studies teacher candidates by considering various variables. The research was conducted based on the descriptive survey model, one of the quantitative research designs. Appropriate/convenient sample selection technique was used in the research. The research group consists of social studies education teacher candidates studying at a university in the Marmara region. This sample group was chosen to reveal the current digital literacy skill levels of social studies teacher candidates and to see the difference in grade levels. "Digital Literacy Scale" developed by Bayrakcı and Narmanlıoğlu (2021) was used as the data collection tool of the research. The data obtained from the participating students were analyzed with the SPSS 20 package program in line with the questions and purpose of the research. As a result of the research; It has been determined that the relevant teacher candidates have high digital literacy skills and actively use social media platforms.

Keywords: Digital literacy, social studies education, pre-service teacher.

Özet

Bu araştırmanın amacı; sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık beceri düzeylerini çeşitli değişkenlerle ele alarak incelemek ve değerlendirmektir. Araştırma nicel araştırma desenlerinden betimsel tarama modeli temel alınarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmada uygun/elverişli örneklem seçim tekniği kullanılmıştır. Araştırma grubunu Marmara bölgesinde bulunan bir üniversitede öğrenim görmekte olan sosyal bilgiler eğitimi

¹ Bu çalışma; XI. Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Sempozyumunda sunulmuştur.

öğretmen adayları oluşturmaktadır. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının mevcut dijital okuryazarlık beceri düzeylerini ortaya koymak ve sınıf kademelerindeki farkı görebilmek için bu örneklem grubu tercih edilmiştir. Araştırmanın veri toplama aracı olarak Bayrakçı ve Narmanlıoğlu (2021) tarafından geliştirilen “Dijital Okuryazarlık Ölçeği” kullanılmıştır. Katılımcı öğrencilerden elde edilen veriler SPSS 20 paket programı ile araştırmanın soruları ve amacı doğrultusunda analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda; ilgili öğretmen adaylarının dijital okur yazarlık becerilerinin yüksek olduğu, sosyal medya platformlarını aktif olarak kullandıkları tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Dijital okuryazarlık, sosyal bilgiler eğitimi, öğretmen adayı.

GİRİŞ

Teknolojinin değişim ve dönüşüm halinde sürekli kendini yenilediği bir çağda insanında bu değişimin, yeniliğin birer parçası olması beklenmektedir. Teknolojiyi etkin, bilinçli, güvenli ve etik kullanan dijital okuryazar yetiştirmek sosyal bilgiler dersinin amaçlarındandır. Bu sebeple önce öğretmen adayları ve öğretmenlerin dijital okuryazar becerisine sahip olmaları gerektiği düşünölmektedir. Aynı zamanda teknoloji ile günlük yaşamın birbiri içine geçtiği görölmektedir. Sanal alışveriş, kamu ve özel sektörün dijital hizmetleri, sosyal medya kullanımlarında bilinçli ve güvenilir kullanıcı profili oluşturmak için dijital okuryazarlık becerisi önemli hale gelmektedir. Eğitim, sağlık, ticaret, hukuk, güvenlik gibi alanlarda teknoloji yaygın şekilde kullanılmaktadır.

Literatürde dijital okuryazarlık kavramı ile teknoloji okuryazarlığı, medya okuryazarlığı, bilgi okuryazarlığı ve bilgisayar okuryazarlığı kavramları birbiri ile ilişkili ve iç içe geçmiş durumdadır. Dijital okuryazarlık kavramını literatüre ilk kazandıran Gilster (1997) dijital okuryazarlığı, bilgiyi anlaşılması ve öğrenme becerisini bilgisayarlar aracılığıyla gerçekleştirilmesi şeklinde tanımlamıştır. (Yılmaz, 2021) Ribble ve Bailey (2007) ise dijital okuryazarlığı teknolojinin öğrenilmesi ve öğretilmesi olarak ifade etmişlerdir. Karabacak ve Sezgin (2019) ise dijital okuryazarlığı, ulaşılan dijital verileri doğru değerlendirme ve kullanma yetkinliği olarak ifade etmişlerdir. Withrow (2004) 21. yüzyıl insanının sahip olması gereken bir beceri olarak tanımlarken Eshet-Alkalai (2004) ise dijital okuryazarlığı teknolojinin etkin kullanıldığı dijital zamanda hayati bilgi olarak değerlendirilmiştir. Hague ve Payton (2010) dijital okuryazar bireyleri, aradığı bilgiyi nerede bulacağını bilen ve araştırma yaparken etik kurallara uyan, doğru bilginin güvenilir kaynağın ayrımını yapabilen, ulaştığı bilgileri uygun araçlarla sunabilen, başkaları ile birlikte çalışabilen, bilgi paylaşımı yapabilen ve güvenli iletişim kurabilen kişiler olarak tanımlamıştır. Tyger (2011) dijital okuryazarlığı sadece bilgisayar kullanmak ve internete erişim sağlamaktan daha fazla beceriyi içerdiğini dile getirmiştir.

Alan yazın incelendiğinde, dijital okuryazarlık ile ilgili son yıllarda yapılmış birçok çalışma mevcuttur. Bu çalışmaların çoğunluğu öğretmen ve öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık becerisi düzeylerini değerlendiren çalışmalardır (Yontar, 2019; Öztürk ve Budak, 2019; Ocak ve Karakuş, 2019). Yılmaz (2021) farklı lisans programlarında öğrenim gören öğretmen adaylarının uzaktan eğitim sürecinde dijital okuryazarlık beceri düzeylerini belirli değerşkenler üzerinden incelemiştir. Bazı çalışmalarda ise dijital okuryazarlık becerisini başka değerşkenler

ile ilişkisi incelenmiştir (Sevinç, Akyüz ve Dönmez, 2022; Özoğlu ve Kaya, 2020). Türkben ve Satılmış (2022) öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık becerisi ile beraber akademik okuryazarlık ve eleştirel okuryazarlık becerilerini beraber incelemiş ve aralarındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Dijital okuryazarlık konusu dijital yerli ve dijital göçmenler kavramlarına yönelik olarak da araştırılmıştır. Özaydın ve Kumral (2021) dijital yerlilerin dijital okuryazarlık farkındalıklarını incelemişlerdir. Dijital yerlilerin bilgiyi elde ederken doğru dijital kaynak kullanımı, doğru içeriğin ayırımı yapma, sanal ortamdaki zorbalık ve şiddete yönelik farkındalıkları ve veri gizliliğinin önemi hakkındaki duyarlılıkları araştırılmıştır. Farklı lisans programlarında olan öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık becerileri incelenmiştir (Aksoy, Karabay ve Aksoy, 2021; Çelikkaya ve Köşker, 2023; Can, Çelik ve Çelik, 2020). Kozan ve Özek (2018) BÖTE bölümü öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeyleri ve siber zorbalığa ilişkin duyarlılıklarını incelemişlerdir. Çalışmada dijital okuryazarlık düzeyleri ve siber zorbalığa duyarlılıklarını cinsiyet, sınıf, düzeyi, bilgisayar kullanımı ve kendi bilgisayarına sahip olma ve sosyal ağ üyesi olma gibi değişkenler üzerinden belirlemeye çalışmışlardır. Bununla birlikte dijital okuryazarlık ve siber zorbalık arasındaki ilişkileri araştırmışlardır. Ogelman, Demirci ve Güngör (2021) ise okul öncesi öğretmenlerinin dijital okuryazarlık düzeylerini araştırmışlardır. Bu araştırmada okul öncesi öğretmenlerinin öğretim teknolojileri, bilgi ve iletişim ve teknik düzeylerini belirlemeye çalışmışlardır. Bu değişkenleri yaş grubu, kıdem yılı ve çalışılan okul türü bakımından değerlendirmişlerdir. Yaman (2019) araştırmasında sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeylerini incelemiştir. Dijital okuryazarlık düzeylerini belirlerken öğretmen adaylarının cinsiyet, sınıf düzeyi, yaş, aile gelir durumu, mezun olunan lise türü, anne/baba eğitim düzeyi gibi temel bilgileri incelemiştir. Bunun yanında kişisel bilgisayara sahip olma, sosyal ağ platformlarını kullanma, günlük internet kullanımı, düzenli takip ettikleri haber siteleri ve dergilerin olması, dijital okuryazarlık üzerine alınan bir eğitimin olup olması durumlarını da dikkate almıştır. Sarıkaya (2019) ise çalışmasında Türkçe öğretmeni adaylarının dijital okuryazarlık durumlarını sınıf düzeyleri, cinsiyet, teknoloji kullanımı, günlük internet kullanımı, sosyal medya hesabı olmaları değişkenleri çerçevesinde incelemiştir. Şahin ve Kalkan (2022) ise okul öncesi öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeylerini yaş, cinsiyet, lisans düzeyleri, mezun oldukları lise ve kişisel bilgisayara sahip olma durumları bağlamında inceleyerek belirlemeye çalışmışlardır. Bu sebeple konunun akademik anlamda dikkat çekici olması ve sosyal bilgiler dersinin yüklendiği dijital okuryazar yetiştirme amacı bu çalışmanın önemini ortaya koymaktadır. İlgili literatürde de sosyal bilgiler öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık ile ilgili çalışmaların az olduğu görülmektedir. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık beceri düzeyleri incelenmek istenmiştir.

Bu amaçla aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık becerileri ne düzeydedir?
2. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık beceri düzeyleri;
 - a. Cinsiyetlerine göre,
 - b. Yaşlarına göre,
 - c. Sınıf seviyelerine göre,
 - d. Günlük internet kullanım sürelerine göre,
 - e. Kendi bilgisayarına sahip olup olmamasına göre

f. Sosyal medya hesabı olup olmamasına göre farklılık göstermekte midir?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, betimsel tarama modeli temel alınarak gerçekleştirilen nicel bir araştırmadır. Büyüköztürk (2021) betimsel tarama araştırmalarını belli bir zamanda mevcut durumun var olduğu şekliyle betimlenmesi amacıyla yürütülen çalışmalar olarak tanımlamaktadır. Bu araştırmada da sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık becerilerinin mevcut durumu ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Araştırma Grubu

Araştırma grubunu Marmara bölgesinde bulunan bir üniversitede öğrenim görmekte olan 1,2,3 ve 4. Sınıf öğretmen adayları oluşturmaktadır. Araştırma grubu saptanırken örneklem yöntemlerinden uygun/elverişli örneklem tekniği kullanılmıştır. Büyüköztürk (2021) uygun/elverişli örnekleme yöntemini araştırmacının kolayca ulaşabileceği bir örneklemden verilerin toplanması ve zaman, para ve işgücü kaybını önlemeye olanak verdiği şeklinde ifade etmektedir (s. 95). Bu bağlamda bu araştırmada da kolay ulaşılabilen okul ve sınıflar tercih edilmiştir. Araştırmaya ortalama 150 öğretmen adayı katılmış ancak bazı katılımcılar birim yanıtlamama nedeniyle veri kaybına sebep olmuştur.

Veri Toplama Aracı

Bu araştırmada Serkan Bayrakçı ve Haldun Narmanlıoğlu tarafından geliştirilen “Dijital Okuryazarlık Ölçeği” kullanılacaktır. Bahsedilen ölçek dijital okuryazarlık becerisini “etik ve sorumluluk”, “genel bilgi ve işlevsel beceriler”, “günlük kullanım”, “profesyonel üretim”, “gizlilik ve güvenlik”, “sosyal boyut” olmak üzere altı alt boyuttan oluşan 29 madde ile ölçmektedir. Etik ve Sorumluluk alt boyutunda 7; genel bilgi ve işlevsel beceriler ile günlük kullanım alt boyutunda her biri için 6; profesyonel üretimde 2; gizlilik ve güvenlik ile sosyal boyut alt boyutunda her biri için ise 4 madde bulunmaktadır. Ölçekteki maddeler “kesinlikle katılıyorum 5”, “katılıyorum 4”, “kararsızım 3”, “katılmıyorum 2”, “kesinlikle katılmıyorum 1” şeklinde derecelendirme yapılmıştır. Ölçekten alınabilecek toplam puan 29 ile 145 arasında değişmektedir. Ölçeğin alt boyutlarından etik ve sorumluluk alt boyutundan 7-35 arasında puan alınabilmektedir. Genel bilgi ve işlevsel beceriler ile günlük kullanım alt boyutlarından 6-30 arasında; profesyonel üretim alt boyutunda ise 2-10 arasında puan alınabilmektedir. Gizlilik ve güvenlik ile sosyal boyut alt boyutlarından ise 4-20 arasında puan alınabilmektedir. Ölçekte ters madde bulunmamaktadır. Ölçme aracının yapı geçerliği için açımlayıcı faktör analizi ve doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Ölçeğin güvenilirliğini belirlemek için Cronbach Alpha katsayısı hesaplanmıştır. Altı boyuttan oluşan ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlılık analizine göre; “etik ve sorumluluk” ($\alpha=0,842$); “genel bilgi ve işlevsel beceriler” ($\alpha=0,875$); “günlük kullanım” ($\alpha=0,782$); “profesyonel üretim” ($\alpha=0,719$); “gizlilik ve güvenlik” ($\alpha=0,820$) ve “sosyal boyut” ($\alpha=0,761$) olarak hesaplanmıştır. Ayrıca dijital okuryazarlık ölçeğinin tamamında Cronbach Alpha iç tutarlılık değeri 0,911 olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen veriler SPSS 20 paket programı ile araştırmanın soruları ve amacı doğrultusunda

çözümünecektir. Verilerin tespitinde normallik sınamaları ile betimsel ve fark istatistikleri gerçekleştirilecektir. Uzaktan eğitime geçilmesi sebebiyle ölçek öğrencilere internet ortamında online olarak sunulacak ve veriler toplanacaktır.

Verilerin Analizi

Elde edilen veriler SPSS 20 paket programı ile araştırmanın soruları ve amacı doğrultusunda çözümlenmiştir. Verilerin tespitinde betimsel istatistikler (frekans, yüzde, standart sapma ve aritmetik ortalama) ve fark istatistikleri (t-testi ve ANOVA) gerçekleştirilmiştir. Analizler öncesinde normallik sınamaları yapılmıştır. Bunun sonucunda kolmogorov-smirnov değeri. 05 büyük çıkmıştır. Aynı zamanda basıklık (kurtosis) değeri -.358; çarpıklık (skewness) değeri. 054 çıkmıştır. Buna göre veri setinin normal dağılım özelliği gösterdiği bulunmuştur. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık becerisinin ne düzeyde olduğunu öğrenmek için ölçüt olarak 1.00 – 1.79 “kesinlikle katılmıyorum”, 1.80 – 2.59 “katılmıyorum”, 2.60 – 3.39 “kararsızım”, 3.40 – 4.19 “katılıyorum”, 4.20 – 5.00 “kesinlikle katılıyorum” aralıkları kullanılmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde araştırma amacı bağlamında gerçekleştirilen betimsel istatistik sonuçlarına ve t testi ve ANOVA sonuçlarına değinilmiştir.

Ölçeğin Boyutları	N	En Düşük	En Yüksek	X	ss
Etik ve Sorumluluk	89	2.86	5.00	4.18	.537
Genel Bilgi ve İşlevsellik	89	1.00	5.00	2.97	.852
Günlük Kullanım	89	1.50	5.00	4.00	.680
Profesyonel Üretim	89	1.00	5.00	2.27	.971
Gizlilik ve Güvenlik	89	2.50	5.00	4.23	.652
Sosyal Boyut	89	1.00	5.00	3.27	.946
Genel	89	2.24	5.00	3.64	.542

Tablo 1. Öğrencilerin dijital okuryazarlık becerisi düzeylerinin betimsel istatistikleri

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık becerisi düzeyleri alt boyutlar bazında [etik ve sorumluluk (X=4.18) “katılıyorum” , genel bilgi ve işlevsellik (x=2.97) “kararsızım” , günlük kullanım (x= 4.00) “katılıyorum” , profesyonel üretim (x= 2.27) “kesinlikle katılmıyorum” , gizlilik ve güvenlik (x=4.23) “kesinlikle katılıyorum”, sosyal boyut (x=3.27) “kararsızım”] ve ölçeğin tamamında (x=3.64) ”katılıyorum” düzeyinde olduğu görülmektedir.

Cinsiyet	N	X	SS	t	sd	p
Kadın	73	3.64	.544	-.226	87	.822
Erkek	16	3,67	.549			

Tablo 2. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre dijital okuryazarlık becerisi düzeylerine ilişkin t-testi sonuçları

Bağımsız örneklem t testi, erkek ve kadın öğrencilerin dijital okuryazarlık beceri düzeylerini ortaya koymak için kullanılmıştır. Analiz sonucunda, kadın (x=3.64) ve Erkek (x=3.67) grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır. [$t_{(89)} = -.226; p < .05$]. Bu sonuçlara

göre erkek katılımcıların dijital okuryazarlık becerisi kadın katılımcılara göre daha pozitif olmasına rağmen fark, istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir.

Yaş	N	X	SS
18-20	42	3.57	.556
21-23	40	3.71	.531
23+	7	3.68	.540

Tablo 3. Öğretmen adaylarının yaş değişkeni ile ilgili betimsel istatistik sonuçları

Varyans Kaynakları	KT	sd	KO	F	p
G.arası	.427	2	.213	.721	.489
G.İçi	25.47	86	.296		

Tablo 4. Öğrencilerin yaşlarına göre dijital okuryazarlık becerisi düzeylerine ilişkin ANOVA testi sonuçları

Tek yönlü ANOVA testi, yaşlarına göre öğrencilerin dijital okuryazarlık beceri düzeylerini ortaya koymak için kullanılmıştır. Analiz sonucunda, 18-20 ($x=3.57$), 21-23 ($x=3.71$) ve 23 ve üstü ($x=3.68$) grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır. [$f_{(89)} = .721; p < .05$]. Bu sonuçlara göre 21-23 yaş grubundaki katılımcıların dijital okuryazarlık becerisi diğer yaş grubundaki katılımcılara göre daha pozitif olmasına rağmen fark, istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı görülmektedir.

Sınıf Düzeyi	N	X	SS
1.sınıf	32	3.48	.559
2.sınıf	16	3.70	.468
3.sınıf	21	3.71	.514
4.sınıf	20	3.78	.572

Tablo 5. Öğretmen adaylarının sınıf değişkeni ile ilgili betimsel istatistik sonuçları

Varyans Kaynakları	KT	sd	KO	F	p
G.arası	1.37	3	.459	1.59	.198
G.İçi	24.52	85	.289		

Tablo 6. Öğrencilerin sınıflarına göre dijital okuryazarlık becerisi düzeylerine ilişkin ANOVA testi sonuçları

Tek yönlü ANOVA testi, sınıflarına göre öğrencilerin dijital okuryazarlık beceri düzeylerini ortaya koymak için kullanılmıştır. Analiz sonucunda, 1. sınıf ($x=3.48$), 2.sınıf ($x=3.70$), 3.sınıf ($x=3.71$) ve 4.sınıf ($x=3.78$) grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır. [$f_{(89)} = -1.59; p < .05$]. Bu sonuçlara göre 4.sınıf öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık becerisi, diğer sınıf seviyesindeki öğretmen adaylarından daha yüksek olmasına rağmen fark, istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Sınıf Düzeyi	N	X	SS	t	sd	p
Evet	68	3.73	.504	2.85	87	.005
Hayır	21	3.36	.576			

Tablo 7. Öğrencilerin kendi bilgisayarına sahip olma değişkenine göre dijital okuryazarlık becerisi düzeylerine ilişkin t-testi sonuçları

Bağımsız örneklem t testi, kendi bilgisayarına sahip olma durumuna göre dijital okuryazarlık beceri düzeylerini ortaya koymak için kullanılmıştır. Analiz sonucunda, kendi bilgisayarına sahip olanlar ($x=3.73$) ve kendi bilgisayarına sahip olmayanlar ($x=3.36$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. [$t_{(89)}=2.85$, $p<.05$]. Bu sonuçlara göre kendi bilgisayarına sahip olan katılımcıların dijital okuryazarlık becerisinin, kendi bilgisayarına sahip olmayanlara göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Sınıf Düzeyi	N	X	SS	t	sd	p
Evet	85	3.65	.532	.779	87	.438
Hayır	4	3.43	.799			

Tablo 8. Öğrencilerin sosyal medya hesabı olma değişkenine göre dijital okuryazarlık becerisi düzeylerine ilişkin t-testi sonuçları

Bağımsız örneklem t testi, sosyal medya hesabı olma durumuna göre öğrencilerin dijital okuryazarlık beceri düzeylerini ortaya koymak için kullanılmıştır. Analiz sonucunda, sosyal medya hesabı olanlar ($x=3.65$) ve sosyal medya hesabı olmayanlar ($x=3.43$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. [$t_{(89)} = .779$; $p<.05$]. Bu sonuçlara göre sosyal medya hesabı olan öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık becerisi olmayan öğretmen adaylarına göre daha pozitif olmasına rağmen fark, istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Sınıf Düzeyi	N	X	SS
0-2 saat	7	3.69	.466
2-4 saat	36	3.60	.615
4-6 saat	26	3.61	.523
6+ saat	20	3.75	.467

Tablo 9. Öğretmen adaylarının sınıf değişkeni ile ilgili betimsel istatistik sonuçları

Varyans Kaynakları	KT	sd	KO	F	p
G.arası	.427	2	.213	.721	.489
G.içi	25.47	86	.296		

Tablo 10. Öğrencilerin günlük internet kullanımlarına göre dijital okuryazarlık becerisi düzeylerine ilişkin ANOVA testi sonuçları

Tek yönlü ANOVA testi, günlük internet kullanımlarına göre öğrencilerin dijital okuryazarlık beceri düzeylerini ortaya koymak için kullanılmıştır. Analiz sonucunda, günlük 0-2 saat ($x=3.69$), 2-4 saat ($x=3.60$), 4-6 saat ($x=3.61$) ve 6+ ($x=3.75$) kullananlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. [$f_{(89)} = -.381$; $p<.05$].

TARTIŞMA VE SONUÇ

Günümüz dünyasında teknoloji alanında yaşanan gelişmelerin hayatın her alanını etkilemesi yeni becerileri de ortaya çıkarmıştır. Bu becerilerden biri olan dijital okuryazarlık becerisi bireyin hem günlük hayatını hem de eğitim ve iş hayatını kolaylaştırabilecek bir beceridir. Öğretmenlik mesleği içinde öğrencilerin dijital yerli olmaları ve eğitiminde çağı yakalayan bir nitelikte olması için öğretmen adaylarının da dijital okuryazarlık becerisine sahip olmaları önemlidir. Bu araştırma sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık beceri düzeylerini betimlemek ve belirlenen değişkenlere göre mevcut durumlarını ortaya koymak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın bu bölümünde elde edilen veriler yardımıyla ulaşılan sonuçlar tartışılarak ortaya çıkan sonuçlara yönelik önerilere yer verilmiştir.

Çalışmaya katılan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık beceri düzeyi ortalaması 3.64'tür. Bu sonuç öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık beceri düzeyinin "katılıyorum" düzeyinde yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık becerilerinin cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmamasına rağmen, erkek katılımcıların dijital okuryazarlık becerilerinin kadınlara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuç dijital okuryazarlık becerisi ile ilgili yapılan diğer çalışmalar ile örtüşmektedir. (Maden, Banaz ve Maden, 2018; Kozan, Bulut Özek, 2018) Literatürdeki çalışmalar incelendiğinde anlamlı farkın erkekler lehine olduğu araştırmalar mevcuttur. (Ocak ve Karakuş, 2019; Gürtekin, 2019; Özerbaş ve Kuralbayeva, 2018). Bu durumu erkeklerin bilişim teknolojilerine ilgili olması ve pandemi sürecinde etkileşimin daha da arttığı şeklinde açıklanabilir. Dijital okuryazarlık becerisinin cinsiyet üzerine anlamlı bir farka ulaşılmadığı çalışmalarda mevcuttur (Korkmaz, 2019; Eğmir ve Çengelci, 2020).

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık beceri düzeylerinin sınıf seviyesine göre istatistiksel bir farklılık göstermemesine rağmen 4.sınıf öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık becerisi diğer sınıf seviyesindeki öğretmen adaylarından daha yüksek olduğu bulunmuştur. (Sarıkaya, 2019) Bu duruma karşın çalışmada Yontar (2019) ve Göldağ ve Kanat (2018) 4. Sınıf öğretmen adaylarının beceri düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının beceri düzeyleri yaş değişkenine göre incelendiğinde 21-23 yaş aralığındaki kişilerin diğer gruplara göre daha yüksek beceri düzeyine sahip olduğuna ulaşılmıştır. Diğer çalışmalarda ise Çelikkaya ve Köşker (2022) sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeyinin yaşlara göre en çok 22-32 yaş aralığında yüksek olduğunu belirlemiştir. Okul öncesi öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık becerisinin incelendiği araştırma da dijital okuryazarlık becerisi ile yaş değişkeni arasında 20 yaş altı grubunun lehine bir fark görülmüştür. Bu durum yaş arttıkça beceri düzeyinin düştüğü şeklinde yorumlanmıştır. (Şahin ve Kalkan, 2022)

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık beceri düzeylerinin kendi bilgisayarına sahip olma/olmama durumuna göre farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Diğer

çalışmalarda da benzer sonuçlara ulaşıldığı görülmüştür. Dinçer (2012) yaptığı araştırmada kişisel bilgisayarı olmayan öğrencilerin beceri düzeylerinin düşük olduğunu ifade etmektedir.

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık beceri düzeylerinin sosyal medya hesabının olması/olmaması durumu ve günlük internet kullanımına göre farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Yılmaz (2021) öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık beceri düzeylerini uzaktan eğitim süreci kapsamında incelemiştir. Araştırmasında dijital okuryazarlık beceri düzeyi ile günlük internet kullanım süresi arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Can, Çelik ve Çelik (2020) ise öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık beceri düzeylerini araştırdıkları çalışmada sosyal medya hesabına sahip olma/olmama durumunun dijital okuryazar olmalarına bir etkisi olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Ulaşılan tüm sonuçlar doğrultusunda araştırma bağlamında şu öneriler sıralanabilir. Araştırma nicel yöntemle ve tarama modeline uygun olarak gerçekleştirilen bir çalışmadır. Sosyal bilgiler alanında dijital okuryazarlık becerisi ile ilgili başka yöntem/model ve farklı örneklem gruplarıyla çalışılabilir. Dijital okuryazarlık becerisinin alt boyutlarına yönelik olarak daha detaylı sonuçlara ulaşabilmek için nitel çalışmalar yapılabilir. Lisans düzeyinde bilgisayar dersleri yanında verilen medya okuryazarlığı derslerinin teorik ve kavram öğretimi yanında uygulamalı içeriklere yer verilebilir. Lisans düzeyinde dijital okuryazarlık becerilerin geliştirilmesi için lisans eğitiminde verilen ödev ve projelerde bu becerilerin geliştirilmesine yönelik uygulamalar istenebilir.

KAYNAKÇA

Aksoy, N. C., Karabay, E., & Aksoy, E. (2021). Sınıf Öğretmenlerinin Dijital Okuryazarlık Düzeylerinin İncelenmesi. Selçuk İletişim, 14(2), 859-894.

Bayrakçı, S. & Narmanlıoğlu, H. (2021). Digital Literacy As Whole Of Digital Competences: Scale Development Study . Düşünce Ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi , (4) , 1-30 .

Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2021). Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Pegem, 2021

Can, Ş., Çelik, B., & Çelik C. (2020). Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Dijital Okuryazarlık Düzeyine Çeşitli Değişkenlerin Etkisi. Eğitim Kuram Ve Uygulama Araştırmaları Dergisi, 6(3), 352-358. <https://doi.org/10.38089/Ekuad.2020.33>

Çelikkaya, T., & Köşker, C. (2023). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Dijital Okuryazarlık Beceri Yeterlilik Düzeyleri (Kırşehir Örneği). Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 36(1), 1-28.

Dincer, S. (2012). A Study Of The Relationship Between Pupils And Parents' Computer Literacy Level And Use. Procedia-Social And Behavioral Sciences, 46, 484-489.

Eğmir, E. Ve Çengelci, S. (2020). Öğretmenlerin 21. Yüzyıl Öğretim Becerilerinin Yansıtıcı Düşünmeyi Uygulama Becerilerini Yordama Gücü. Tarih Okulu Dergisi, 13(45), 1045- 1077. <http://dx.doi.org/10.29228/Joh41513>

Eshet-Alkalai, Y. (2004). Digital literacy: A conceptual framework for survival skills in the digital era. Journal of educational multimedia and hypermedia,, 93-106

Gilster, P. (1977). Digital Literacy. New York: Wiley Computer Pub.

Göldağ, B., & Kanat, S. (2018). Güzel Sanatlar Eğitimi Alan Öğrencilerin Dijital Okuryazarlık Durumları. International Journal Of Social Science, 70, 77-92. [Http://Dx.Doi.Org/10.9761/Jasss7736](http://Dx.Doi.Org/10.9761/Jasss7736)

Güngör, H., Ogelman, H. G., & Demirci, F. (2022). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Dijital Okuryazarlık Düzeylerinin İncelenmesi. Trakya Eğitim Dergisi.

Gürtekin, A. (2019). Üniversite Öğrencilerinin Boş Zaman Tutumları İle Sosyalleşme Taktikleri Ve Dijital Okuryazarlık Düzeylerinin İncelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Hague, C., & Payton, S. (2010). Digital literacy across the curriculum. London: Futurelab.

Karabacak, Z. İ., & Sezgin, A. A. (2019). Türkiye’de Dijital Dönüşüm Ve Dijital Okuryazarlık. Türk İdare Dergisi, 1(488), 319-343

Korkmaz, Ç. (2019). Sınıf Öğretmenlerinin Yaşam Boyu Öğrenme Eğilimleri İle Yaşam Ve 21. Yüzyıl Öğreten Beceri Düzeyleri Arasındaki İlişki (Yayın No. 572495) [Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi]. YÖK.

Kozan, M. (2018). Bilgisayar Ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü Öğretmen Adaylarının Dijital Okuryazarlık Düzeyleri Ve Siber Zorbalığa İlişkin Duyarlılıklarının İncelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Elâzığ Fırat Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Kozan, M., & Özek, M. B. (2019). BÖTE Bölümü Öğretmen Adaylarının Dijital Okuryazarlık Düzeyleri Ve Siber Zorbalığa İlişkin Duyarlılıklarının İncelenmesi. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 29(1), 107-120.

Kozan, M., & Özek, M. B. (2019). BÖTE Bölümü Öğretmen Adaylarının Dijital Okuryazarlık Düzeyleri Ve Siber Zorbalığa İlişkin Duyarlılıklarının İncelenmesi. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 29(1), 107-120.

Maden, S., Banaz, E., & Maden, A. (2018). Türkçe Öğretmeni Adaylarının Dijital Ortamlardaki Yazma Alışkanlıkları. Eğitim Ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, 7(1).

Ocak, G. & Karakuş, G. (2019). Öğretmen Adaylarının Dijital Okuryazarlık Öz-Yeterlilik Becerilerinin Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi / Cilt: 21, Sayı: 1, Mart 2019, 129-147

Öğretmen, M. S., Müdürlüğü, S. P. K. O., Öğretmen, H. A., Müdürlüğü, S. P. K. İ., & Öğretmen, H. D. Sınıf Öğretmenlerinin Dijital Vatandaşlık Ve Dijital Okuryazarlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi: İskenderun İlçesi Örneği.

Özaydın, A., & Kumral, O. (2021). Dijital Yerlilerin Gözünden Dijital Okuryazarlık. Eğitim Ve Toplum Araştırmaları Dergisi, 8(2), 362-377.

Özerbaş, M. A. & Kuralbayeva, A. (2018). Türkiye Ve Kazakistan Öğretmen Adaylarının Dijital Okuryazarlık Düzeylerinin İncelenmesi. MSKU Eğitim Fakültesi Dergisi, Issn 2148-6999 Cilt-Volume 5, Sayı- Number 1, (2018) Mayıs.

Özoğlu, C., & Kaya, E. (2021). Z Kuşağı Öğretmen Adaylarının Yaşam Boyu Öğrenmeleri Ve Dijital Okuryazarlıkları Arasındaki İlişki.

Öztürk, Y., & Budak, Y. (2019). Öğretmen Adaylarının Kendilerine Yönelik Dijital Okuryazarlık Değerlendirmelerinin İncelenmesi. Kesit Akademi Dergisi, (21), 156-172.

- Ribble, M. And Bailey, G. (2007). *Digital Citizenships İn Schools*. Washington: ISTE
- Sarıkaya, B. (2019). Türkçe Öğretmeni Adaylarının Dijital Okuryazarlık Durumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi. *Journal Of International Social Research*, 12(62).
- Şahin, H., & Kalkan, M. (2022). Okul öncesi öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeylerinin incelenmesi. *Dijital Teknolojiler ve Eğitim Dergisi*, 1(1), 26-38.
- Şahin, H., & Kalkan, M. (2022). Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Dijital Okuryazarlık Düzeylerinin İncelenmesi. *Dijital Teknolojiler Ve Eğitim Dergisi*, 1(1), 26-38.
- Türkben, T., & Satılmış, S. (2022). Öğretmen Adaylarının Akademik Okuryazarlık, Dijital Okuryazarlık Ve Eleştirel Okuryazarlık Becerilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 7(2), 345-364.
- Tyger, R. L. (2011). *Teacher Candidates' Digital Literacy And Their Technology İntegration Efficacy*. (Unpublished Doctoral Dissertation, Georgia Southern University).
- Withrow, F. (2004). *Literacy İn The Digital Age: Reading, Writing, Viewing, And Computing*. Lanham, Md: Scarecrow Education.
- Yaman, C. (2019). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Dijital Okuryazarlık Düzeylerinin İncelenmesi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Türkçe Ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı.
- Yılmaz, Ö. (2021). Öğretmen Adaylarının Dijital Okuryazarlık Beceri Düzeylerine İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi. *Elektronik Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10(19), 17-27.
- Yontar, A. (2019). Öğretmen Adaylarının Dijital Okuryazarlık Düzeyleri. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 7(4), 815-824